

Kidutuksen uhrin kohtaaminen ja tunnistaminen

MITÄ?

Kidutus on luultua yleisempää

Kidutus on tahallista kovan kivun tai kovan henkisen tai ruumiillisen kärsimyksen aiheuttamista uhrille. Kidutuksen tarkoituksena voi olla uhrin rankaiseminen, pelottelu tai tietojen tai tunnustuksen saaminen. Kidutus voi olla fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa. Lisäksi kidutuksessa saatetaan käyttää farmakologisia tai kemiallisia aineita.

Kidutuksen kieltävistä kansainvälisistä sopimuksista huolimatta kidutus on yleistä, ja sitä on raportoitu tapahtuneen yli 140 maassa. Arviolta joka neljäs Suomessa asuva pakolaistaustainen on kohdannut kidutusta.

MIKSI?

Kidutettujen tunnistaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa

Kansainväliset sopimukset velvoittavat valtioita tutkimaan kidutusepäilyt ja tarjoamaan hoitoa kidutuksen uhreille. Kidutettujen kuntoutuspalveluita tuottavat usein kolmannen sektorin palveluntuottajat. Kidutusta kokeneiden suuresta määrästä johtuen valtaosa hoidosta tapahtuu osittain myös julkisessa terveydenhuollossa. Hoidon varmistamiseksi on tärkeää, että mahdolliset kidutuskokemukset tunnistetaan terveydenhuoltojärjestelmässä.

Kidutuksesta seuraa usein pitkäaikaisia ja hyvin moninaisia oireita. Ensimmäiset oireet ovat usein somaattisia. Kidutuksesta ei kuitenkaan jää aina fyysisiä jälkiä. Psykkisinä oireina voi olla mieliala- ja ahdistuneisuusoireita, traumaperäistä oireilua sekä univaikeuksia. Kidutus voi näkyä myös asiakkaan käyttäytymisessä esimerkiksi hoito- ja tutkimustoimenpiteisiin liittyvinä pelkoina tai arvaamattomana käyttäytymisenä. Myös toimintakyky, perhesuhteet ja työkyky voivat kärsiä merkittävästi. Osa oireista voi tulla esiin vasta vuosia tapahtuneesta.

MITEN?

Kidutuksen uhrin kohtaaminen

Kidutuksen tunnistamiseksi ammattilaisen on tärkeä kysyä mahdollisesta väkivallasta suoraan ja sensitiivisesti, sillä kidutettu ei välttämättä itse tuo esiin kokemuksiaan. Kidutukseen liittyy usein voimakkaita häpeän tunteita. Ammattilainen voi kertoa tietävänsä kidutuksen yleisyydestä ja näin helpottaa puhumista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämä Turvapaikanhakijan alkuterveystarkastus -malli tarjoaa tukimateriaalia kidutuksen puheeksi ottamiseksi ja tunnistamiseksi.

Mahdollisia kidutuksen uhreja kohdattaessa on tärkeä luoda turvallinen ilmapiiri ja noudattaa traumainformoidun työtteen periaatteita.

- Varaa tapaamiseen riittävästi aikaa ja etene haastattelu- ja tutkimustilanteessa rauhallisesti asiakasta kuunnellen.
- Ennakoi ja sanoita toimintaasi.
- Vältä sitä, että asiakas joutuu odottamaan. Se voi tuoda mieleen kidutusta edeltävän tilanteen.

Syventävää tietoa

Kidutettujen tutkimus, hoito ja erikoistuneet yksiköt

Ammattilaiselta saatetaan pyytää lausuntoa kidutuksesta esimerkiksi turvapaikka-anomuksen liitteeksi. Kidutuksen todentamisessa on noudatettava Istanbulin pöytäkirjaa, joka ohjaa koko tutkimusprosessia.

Valmistele kidutuksen uhria tutkimuksiin erityisen huolellisesti. Korosta luottamuksellisuutta ja varaa tutkimus- ja hoitotilanteisiin aina ammattitaitoinen tulkki.

Kidutetun hoitosuunnitelma on hyvä laatia yksilöllisesti. Hoito on usein pitkäaikaista, ja kidutettu tarvitsee aikaa luottamuksen rakentumiseksi.

Kidutettujen kuntoutukseen ovat Suomessa erikoistuneet etenkin Helsingin ja Oulun Diakonissalaitoksen säätiöt. Ne järjestävät kidutettujen kuntoutusta, arvioita, konsultaatiota ja koulutusta valtakunnallisesti. Myös psykiatrian ja muiden erikoisalojen poliklinikat antavat tarvittaessa konsultaatiota perusterveydenhuollolle. Kidutuksen uhrien ohjaaminen tutkimuksiin ja jatkohoitoihin etenee samojen periaatteiden mukaisesti kuin muidenkin potilaiden osalta.

Lisätietoja

[Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Kidutuksen uhrit](#)

[Istanbulin pöytäkirja](#)

[Turvapaikanhakijoiden alkuterveystarkastus](#)

[Helsingin Diakonissalaitoksen säätiö](#)

[Oulun Diakonissalaitoksen säätiö](#)

Yhteystiedot

Saija-Liisa Kankaanpää

erikoistutkija, Yhdenvertaisuus

etunimi.sukunimi@thl.fi

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

thl.fi | @THLorg